

Mezei Albert: A taktikázás csődje.

A magyar szociáldemokrácia választójogi kudarca alkalmából álljunk meg egy percre, tekintsünk hátra és keressük e vereség okait.

Nagyon messzire kell visszamennünk, ha gyökerében akarjuk meglátni a bajokat. Az a megrendítő csalódás, melyet a háború kitörésekor a béke erői és benne elsősorban a szociáldemokrácia világszerte okoztak, csak szerves következménye volt annak a rendszernek, melynek mintaképe a német iskola volt. Ez a rendszer, bár zászlaján Marx nevét viselte, inkább Lasalle és Bebel bélyegét hordta magán. Politikai téren szolgailag alkalmazkodott az álpármentarizmus kereteihez és szelleméhez, gazdasági téren a bérharcokkal tüneti gyógykezelésre szorítkozott, az agitáció terén bár felületesen megnevelt, de nagyszámú és jól fegyelmezett tömegéket eredményezett.

Az a hatalmas és imponáló pártmunka, melyet például a magyar párt egy emberöltőin át végzett ebben a szellemben, közelebről megtekintve reménytelen, szizifuszi munkának bizonyul. Nyers tömegek meg-megújuló beözönlése az egyik oldalon, melyek a legelső rázkódtatásra változatlanul újra kiözönlenek.¹ A másik oldalon a béremelési mozgalmakban kicsúcsosodó gazdasági harc, melynek eredményei a drágulással újból meg újból megsemmisülnek. Végül a ma dívó parlamentarizmusok szelleméhez való alkalmazkodás, a numerikus többség utáni reménytelen hajsza, gazdaságilag össze nem tartozó kategóriák bevonására, szocialista

¹ A taglétszámok évi változásai csak halvány képet adhatnak erről, mivel csupán a be- és kilépések ü l ö m b s é g e i t mutatják.

politika helyett »kisember«-politikára vezet.² Agitacionális tekintetben pedig mozgalmi tömegárura, voks-emberekre törekszik, kiknek csak a számuk, a tömegük lényeges.

Ez a szellem és ez a fölkészültség, melyet békében csak a legélesebb szeműek vettek észre,³ valóban gyöngének mutatkozott a háború sorsdöntő problémájával szemben. A proletárinternacionálé a döntő pillanatban, mikor először tétetett komoly próbára, összeomlott és a legélesebb osztályharc helyett a pártbéke, a Burgfriede állapota következett be a legtöbb hadviselő országban. A magyar párt sokáig éldegélt abból az erkölcsi tőkéből, hogy a háború elején nem helyezkedett a pártbéke álláspontjára. De Bernstein találóan jegyzi meg, hogy ez leginkább azokban az országokban történt meg, melyekben a szociáldemokrácia nem, vagy alig bírt parlamenti képvisellel. Csak ott engedte meg magának a doktrinéség luxusát, hol nem tartozván az államfentartó erők lényeges alkatrészei közzé, nem is került komoly kísértésbe állásfoglalása tekintetében. Ezt a megállapítást a magyar párt későbbi magatartása fényesen igazolta.

Láttuk az eddigiekből, hogy a szociáldemokrata pártot fölépítetttségének mikéntje, a békéért való élet-halál harc helyett a Választójogi küzdelemre és azután parlamenti munkára predesztinálta. Ne essék: most szó arról, hogy a békéért folytatott ilyen küzdelem egyszerű melléktermékképpen meghozta volna a választójogot is, sőt talán többet is. Ne firtassuk, hogy a mai parlamentekbe való bevonulás, a hozzája való alkalmazkodás, milyen kilátásokat ígér és ezzel szemben milyen veszélyeket rejt magában a szociáldemokrácia számára. Lássuk be, hogy ez a párt a választójogi harcra épült fel, vezetői ezt tudják legjobban és végzik legszívesebben. Nézzük: hogy állta meg helyét abban a küzdelemben, melyre teremtetett?

Az alaphelyzet, melyet jól emlékezetünkbe kell vésnünk, a következő volt:

Azt a szélsőséges reakciót, melyet a háború kitörése uralmon talált, a parlamenti ellenzék nem tudta még a pártbékébe sem bele vinni. Másrészt a parlamenti és osztályellentétek így mesterségesen nem tompított hevét sem tudták az ellenzéki erők, a normális politikai harc kereteiben úgy érvényesíteni, hogy általa a reakciót kivételes hatalmával körülbástyázott állásából kivessék, avagy akár csak jelentősebb engedményekre késztessek. (Hősök választójoga.) Ebben a helyzetben jött az orosz forradalom sikere. Bethmann-Hollweg egyszerre megérti az idők szavát és legfelsőbb ígéretük hangzanak el nálunk és Poroszországban a szociális reformok és jogkiterjesztés szükségességéről.

Ezt a helyzetet, – melyhez önerejéből ki tudja, mikor jutott volna el, – a magátólértetődés, az önmagával való meg-

² Ez a jelenség nálunk, hol a szociáldemokráciának még nincs parlamenti képvisellete, nem oly szembetűnő.

³ Marx csodálatos éleslátással már csirájában észrevette és éles kritikában részesítette (lásd levelezését Brack-vel *stb.*).

elégedés gesztusával fogadta a párt. A húsz éves választójogi küzdelem logikus eredményének hirdette és persze – nem; is várhattuk másképp – a választójogi reform lebonyolítására aknázza ki. Megalakult az úgynevezett választójogi kabinet és a magyar szociáldemokrata párt a háború harmadik évében bevezett a pártbéke vizeire...

A háború harmadik évében! Mikor a pártbéke kényelmetlenné vált béklyóit már mindenütt feszítgetni kezdték! Amikor a szociáldemokrácia nemzetközisége Stockholm jegyében új erőre látszott kapni! Amikor az orosz proletariátus kétségbeesett segélykiáltásaitól visszhangzott Európa! Amikor a korlátlan bűvárhajóharc hat holnapja döntő eredmény nélkül lejárt, és a német birodalmi gyűlés békerezolúciót fogadott el! Az entente-hadicélok revíziója küszöbén! Amikor a titkos diplomácia lázasan sürgött, hogy Stockholm befejezett tények elé ne állítsa. Amikor még a pápa is békeközvetítéssel foglalkozott!

Amikor csak egy ici-pici szimbolikus külső nyomás kellett volna, hogy reprezentálja azt, hogy a háború kátyújában megfeneklett kapitalizmus magával tehetetlen vergődéseit a világi proletárijai már megelégtették! És ez elég lett volna ahhoz, hogy minden életrevaló konzervatív erő tömörüljön a jogkiterjesztés és a szociális reformok jegyében és igyekezzék azokat dűlőre juttatni, amíg! nem késő! Hogy így igyekezzék magának polgárjogot szerezni abban az új világban, melynek békéjét a szociáldemokrácia hozta meg!

Mely rövidlátás és minő kis kaliberűség kellett: ezt a helyzetet ki nem aknázni.

Hogyan lehetett ennyire félreismerni az erőket, melyeknek hátán fölemelkedtek, amelyeknek mindent köszönhettek?

Hogyan tudták így megtagadni létalapjukat és aláásni erkölcsi jogosultságuk pilléreit?

Hogy tudták elkótyavetyélni egy tál lencséért, – annak is csak az ígéretéért, – egész elvi örökségüket?

Mert ez történt! A demokratikus fellelegzés rövid mézeshetei után egyre nyilvánvalóbb lett, amit az első pillanattól látni kellett volna, – hogy nem jó nagyurakkal egy tából cseresznyézni. Bármily kellemesnek is látszik eleinte, nagy árt kell azért fizetni. Emlékezzünk, hogy csúszott ki a nők választójoga annak a hatalmas népgyűlésnek a királyhoz küldött feliratából, melynek jóharmada nőkből tellett ki. Emlékezzünk, hogyan túrték nemzetiségi testvéreink elárulását. Szisszenés nélkül hallgatták, hogy az új választójog még jobban visszazorítja a nemzetiségi választók arányszámát, mint az eddigi. Nem szóltak semmit, mikor finoman sejtették, hogy amit a jogkiterjesztés révén mégis nyerni fognak a nemzetiségek, azt úgy is vissza lehet majd venni a kerületi beosztás vámján. Szociáldemokrata vezéri ajkokról hangzott ez a megnyugtató, hogy nem kell félni: a nemzetiségek hál Istennek és hála eddigi kultúrpolitikánknak úgy el vannak maradva mindeképpen, hogy úgy sem ütik meg a kulturális cenzust.

Aztán jött a többi: a példátlanul mohó és ízléstelen marakodás a konckokért, a kormány támogatói pártok számarányának hírhedt elmélete, a kétszáz ezer koronával dotált népjóléti minisztérium, jött még több is. A választójogi kormány erélytelensége és huzavonája. Házfelosztás helyett szíréhangok a többségi felé, melynek mandátumai hivatalosan sótlanítottak, mihelyt otthagyták pártjukat. Az az üdvrivalgás, mellyel sokszor igen kétes elemek átlépését kísérték, szakértő szem előtt, – a többségi vezéré például! i l y en volt, – nem mutatták túlságos félelmes színben a választójogi kormány házfelosztási fölhatalmazását. Aztán jöttek a cenzúra túlkapásai, a gyülekezési jog megszorítása, a békepropaganda üldözése. A párt rendületlenül nyeli a békákat. Még mindig nem érzi, hogy saját létalapját gyengítik, ha pillanatnyilag nem is ellene irányulnak az intézkedések. Vakon rohanva a »Lex Vázsonyi« lidércfénye után, olyan ingoványokra tévedt, melyen okvetlenül el kellett csuszamlania.

Mert más és más földolog az, ha ketten mívelik ugyanazt. A kispolgári demokrácia exponense esetleg logikusan cselekedhetett, mikor a jogkiterjesztéssel egyidejűleg a konzervatív erőkkel kereste a kapcsolatot. Ha azok aggályait akarta eloszlatni, ha n e ki ki udvarolt, ha az ő kívánságait igyekezett honorálni, ha mindenképp és a kellenél túl is azon volt, hogy előttük jó fiúnak mutassa magát.

De mit mondjunk a szociáldemokrata pártról, mely őt ebben a taktikázásban tüskön-bokron át követte? Követte őt egy még nálunk is példátlanul szigorú és pártos cenzúra bevezetése közben mely azonban a választójog és a demokratikus béke elleni uszításnak tág teret engedett. Követte őt a világnézeti radikalizmus, a béke szélsőséges hívei elleni hajsza dacára is. És mialatt az orosz események katasztrófális gyorsasággal bontakozik ki a legszélső álláspontok kíméletlen diktatúrájává, de a béke jelszavával. Mialatt Ausztriában egy valóban demokratikus éra körvonalai látszottak kialakulni, mialatt Czernin egyre szorosabban közeledik a bolsevik békeformulához... Azalatt itthon a párt makacsul éa egy helyben toporzékol a maga választójogi főzőcskéje mellett és j leszámolásra készül saját balszárnyával.

Ez a leszámolás is megtörténik. A januári tömegsztrájk önkéntes kitörése és önkéntelen befejeződése napfényre hozta azt a szakadékot, melyet a taktikázások a pártvezető rég és a proletariátus széles rétegei közzé repesztettek.

A rendkívüli pártkongresszus, hála a demokratikus pártalkotmányoknak, természetesen e g y h a n g ú bizalmat szavaz és újból megválasztja Sa régi vezetőséget... és a Sipka-szorosban minden csendes...

Elcsendesül az a hajsza a radikális szellemű szervezett tisztviselők, ellen, mely a kormányzat figyelmét sem kerülte el. Az embereket beszorítják a kalodaszerűvé vált pártfegyelem korlátai közzé.

ÉS most csodálatos kifejlődésnek részünk tanúi, A párt, melynek

kongresszusa szakított minden polgári kapcsolattal, láthatatlan járószalagon követ egy polgári politikust, nemcsak szakszervezetek bezárásának és megrendszabályozásának dacára, de nincs erélyes szava akkor sem, miikor ez, a reakció megnyugtatóra olyan garanciákkal akarja körülbástyázni a választójogot, melyek nemcsak arra alkalmasak, hogy teljesen lerontsák a választójogi reform jó hatásait, ide a pártot és minden igaz demokráciát létalapjaiban támadnak meg. Az egyesülés, az agitáció, az oktatás szabadságának elkobzásáról volt itt szó! És a párt, melynek pedig éltető eleme a közszabadságok levegője, nyomatékos tiltakozás nélkül tűrte, mint próbálják nyakára a selyemzsinórt, mellyel bármikor megfojthatják majd!

És még ez sem volt elég, és már ez is későn volt! Mindent, mindent odaadtak a választójogért és még sem kapták meg! A reakciónak udvaroltak és a radikalizmus számára tartogatták villámaikat és csudálatosképp még sem tudták legyőzni a reakciót! A »belső fronton« keresték a harci dicsőséget és még sem imponáltak az osztályharc frontján! Szorgalmasan vágják maguk alatt az ágakat, mégis lezuhantak reménységeik ugorkafájáról! Az új Sámsonok egyenként és tálcán prezentálták a fűrtöket, melyben erejük rejtett, és most csudálkoznak, hogy senki sem fél tőlük!

Soha igazabb nemezist, mint a póruljárt ravasz kudarca! Megrugdosták az erkölcsi talajt, melyből kinőttek, elárulták a szellemet, melynek minden sikerüket köszönhatték, megmérgezték! a szabadság¹ levegőjét, mely egyedül éltetheti őket... És most itt állanak elhagyatva, kifosztva, kisémmizve. Még a judás-pénzt: a választójogot sem kapják meg.

Amikor kezdtek ocsúdni: már késő volt; keresték a régi hangjukat, ide sehol sem találták; rázzák öklüket: senki sem ijed meg tőle.

Megnehezült az idők! járása fölöttük... Hol van már az a régi konjunktúra, melyet eltaktikáztak, ahelyett, hogy kihasználtak volna. A reakció világszerte berendezkedőben van és szentszövetségi idők sötétsége készül ránk borulni...

Vajjon okulnak-e a kudarcon? Ki tudja? Hiszi mire a mai nyomasztó helyzet enyhülni fog, mire új reménységek tavasza köszönthet ránk, a háború automatikus hatása folytán még áthidalhatatlanabb ellentétek, még keserűbb szenvedélyek, még rosszabb gazdasági lehetőségek, még kíméletlenebb reakciós erők várnak reánk. Százszor akkora elszántságra, ügyességre és áldozatkészségre lesz akkor majd szükség, mint a múltban.

Hol fognak akkor kullogni ők, kisdud játékaikkal, kik most is egy jó fejfel mindig elmaradtak! az események mögött?